

Шпак Олена, Аргірова Марія

АУДІЮВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ТА МЕТОД НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОФОНІВ

Стаття концентрується на проблемі навчання української мови іноземних студентів, зокрема, на проблемі аудіювання у процесі комплексного підходу до навчання видам мовної діяльності, оскільки успішне вирішення цієї проблеми сприяє підвищенню ефективності навчання іноземних студентів на початковому етапі.

Аудіювання вважається складним видом мовленнєвої діяльності, оскільки включає в себе мовні дії, операції, уміння та навички, формування яких вимагає тривалої підготовки і тренування [3]. У процесі слухання відбувається смислова обробка інформації: її виділення, організація, узагальнення, переосмислення і оцінка. Тому процес аудіювання викликає у студентів найбільші труднощі. Завдання викладача при навчанні аудіювання – навчити учня розуміти чуже мовлення мовця. Від уміння слухача розуміти повідомляється залежить його здатність створювати власні висловлювання. На початковому етапі вивчення української мови у студентів-іноземців формуються базові навички аудіювання. Студенти вчать на занятті розуміти вказівки і невеликі повідомлення викладача, висловлювання своїх товаришів, тексти навчального характеру, які зазвичай пропонує сам викладач.

Для студентів-іноземців, які вивчають українську мову як засіб не тільки комунікації, але і отримання

спеціальності, аудіювання має першочергове значення, так як основну навчальну інформацію вони отримують з лекцій зі спеціальних дисциплін. Крім того, процес аудіювання супроводжується складною розумовою діяльністю і виступає активним розумовим засобом, за допомогою якого здійснюється сприйняття і розуміння нових висловлювань.

Дуже важливо, щоб з самого початку вивчення української мови на заняттях студенти звикали слухати українську мову, не звертаючись до початкового тексту. Як відомо, в практичному курсі УМІ (української мови як іноземної) аудіювання виступає як мета та засіб навчання.

Мета навчання аудіювання визначається загальними завданнями курсу і етапом навчання. Таким чином, на самому початку в студентів-інофонів формуються такі уміння: членувати мовний потік на синтагми; визначати слова, які зазнали змін у мовному потоці, диференціювати слова, близькі за звучанням; розуміти інтернаціональні слова; розуміти висловлювання, що містять знайому і незнайому лексику [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що в методичній літературі проблеми навчання аудіювання іноземної мови не приділялося, на наш погляд, достатньо уваги. Довгі роки передбачалося, що вміння проводити аудит виробляється у студентів-іноземців «латентно» в процесі формування інших видів мовної діяльності. Однак, як показує практика, студенти, яких не навчають аудіювання цілеспрямовано, так і не опановують цими вміннями. Більш того, на думку методистів, без навичок аудіювання неможливо

навчитися і говоріння, оскільки вони представляють два боки одного явища – усній комунікації.

Відомо, що для успішного процесу аудіювання необхідні такі вихідні здібності студентів, як пам'ять, увага, слух, імітація, прогнозування. Ці когнітивні механізми є основою для формування умінь, необхідних при аудіюванні: технічних, мовних, мовленнєвих, комунікативних.

Для забезпечення позитивного результату аудіювання необхідна методично правильна організація процесу навчання аудіювання, а значить, перед методикою навчання УМІ стоїть завдання правильно організувати і спланувати цей процес, щоб рівень сформованих аудитивних навичок іноземних студентів на етапі дозвуквої підготовки відповідав потребам їх успішного включення у навчальний процес вищої школи.

Після закінчення навчання з аспекту аудіювання студенти повинні:

1. розуміти основний зміст тексту (визначити тему, основну думку повідомлення, основні повідомлені факти, встановлювати логічну структуру висловлювання);

2. розуміти повний зміст тексту (встановлювати послідовність, логічні зв'язки фактів, розуміти взаємозв'язок явищ, подій, дій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в повідомленні, розуміти всю інформацію в прагматичних текстах);

Ефективність і результативність процесу навчання аудіювання та конспектування монологічного аудіотексту досягається при наявності ряду факторів, а саме, ефективною моделі навчання, якості аудитивного матеріалу і його презентації [4].

На етапі підготовки аудіоматеріалів необхідно знати, що труднощі аудіювання можуть бути пов'язані: з мовною формою повідомлення, зі смисловим змістом повідомлення, з умовами пред'явлення повідомлення, з джерелами інформації. Слідуючи цій структурі, можна визначити конструкт при тестуванні аудіювання наступним чином:

- знання звукової системи (фонологія, наголос та інтонація);
- розуміння індивідуальних лінгвістичних значень (сюди входить все знання граматики і лексики);
- розуміння повних лінгвістичних значень (знання граматики та дискурсу, а також розуміння довших текстів);
- розуміння виведених значень (знання граматики, дискурсу і знання прагматики, тобто тут залучено розуміння імпліцитних значень і можливих висновків) [1].

Оптимальні та ефективні шляхи вирішення комунікативних невдач у ситуації міжкультурного усного спілкування можуть бути знайдені за рахунок використання компенсаторних умінь в аудіюванні. Компенсаторні вміння дозволяють студентам (учасникам) комунікації розуміти звучання тексту в умовах обмеженого мовного та мовленнєвого досвіду. Формування компенсаторних умінь у студентів немовних спеціальності є надзвичайно актуальним. Важливо відзначити, що якщо рівень незнайомої лексики занадто високий та перешкоджає розумінню загального змісту висловлення, ні про які компенсаторні вміння говорити не доводиться [9]. Особливо це стосується розмовних формул, кліше, ідіом. Сенс цих виразів не

завжди обумовлений значенням слів, що в них входять. Тому їх слід просто добре знати [2].

При навчанні аудіювання для студентів-іноземців виділяють ряд труднощів:

1. Можливість тільки одноразового сприйняття усного мовлення. При сприйнятті усного мовлення діє механізм короточасної пам'яті, яка має обмежений обсяг (7 ± 2). Тому вона повинна містити знайомий студентам мовний матеріал, відповідний до пройденого лексико-граматичного матеріалу та доступну форму викладу.

2. Присутність в звукових текстах, деяких мовних і мовленнєвих особливостей, властивих усній промові. У зв'язку з цим доцільно знайомити студентів з цими особливостями безпосередньо перед прослуховуванням цих текстів.

3. З'єднання слухових уявлень з візуально-графічними. Звідси важливість завдань на прослуховування з опорою на друкований текст та з внутрішнім промовлянням, на повторення за диктором складних слів, словосполучень і речень.

4. Запам'ятовування змісту аудіотексту. Це вимагає неодноразового звернення до аудіотексту та до окремих його частин.

5. Визначення рівня розуміння та запам'ятовування звукового тексту, що вимагає введення різних видів спеціальних завдань, наприклад, на його смислове читання [3].

Слід звернути увагу на вибір жанру тексту для аудіювання. Текст – це перш за все одиниця комунікації, тому він обов'язково переслідує певну комунікативну мету, висловлює конкретний комунікативний намір. В

літературі та побутовому спілкуванні завжди використовуються тексти, які стосуються певних жанрів, кількість яких невелика. Тому дуже істотним для ефективності навчання аудіювання є питання про жанри навчальних текстів. Всі тексти, що відносяться до одного жанру, мають подібні характеристики: функції, логіко-семантична структура.

Студентів слід знайомити з жанрами не одночасно, а поступово та послідовно, дотримуючись принципу від легких до важких. Переходити до наступного жанру можна тільки тоді, коли студенти вже досить добре розуміють тексти досліджуваного жанру. Потім, одночасно з вивченням нового жанру, слід слухати тексти й раніше вивчених жанрів. Тоді на завершальному етапі навчання студенти зможуть успішно сприймати тексти будь-яких жанрів.

Виходячи з матеріалів розвідки, можна зробити висновки:

- аудіювання вимагає від студентів прояву різних здібностей і відповідно сильно залежить від них;
- аудіювання може викликати значні труднощі в його освоєнні у студентів-інофонів, ці труднощі можуть бути пов'язані як з вихідними компетенціями, так і з психофізіологічними особливостями студентів;
- для підвищення ефективності аудіювання викладач повинен ретельно підходити до підбору аудіоматеріалів;
- аудіювання є важливим та основоположним аспектом вивчення мови;
- аудіювання сприяє поповненню лексичного багажу студентів за рахунок мимовільного

запам'ятовування лексичних одиниць та мовних конструкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кутузова Г. И., Междисциплинарные связи в обучении иностранных студентов // Изд-во Политехн. Ун-та, Санкт-Петербург, 2008. 378 с.
2. Соловова Е. Н., Методика обучения иностранным языкам: базовый курс: пособие для студентов пед. вузов и учителей // АСТ, Астрель, Москва, 2009. 238 с.
3. Смолінська О., Лінгвокраїнознавство у навчанні української мови як іноземної // Рідна школа. 2002. № 2.
4. Фазекаш М., Роль и место аудирования в процессе комплексного обучения иностранным языкам// Русский язык за рубежом. 1987, № 2. С.35.